

56 ומנזן לדיין, שלא ישמע דברי בעל דין (חבירו), קודם שיבא בעל
 57 דין חבירו, תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'. ומנזן לבעל דין, שלא
 58 ימעים דבריו – יפרש את טענותיו לדיין קודם שיבא בעל דין חבירו,
 59 תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'. וטעם שני דינים אלו, מפני שאותו
 60 בעל דין שמשמיע לדיין את טענותיו מסדר דברי שקר כדברי אמת,
 61 כיון שאין האחר נמצא בכדי שיכחישנו.
 62 רב הנהא, מתני – שנה, שדינים אלו נלמדים מהפסוק (שמות כג א) לא
 63 תשא שמע שוא' – שהדיין לא יקבל שמיעה של שקר, ויש לדרוש
 64 'לא תשא' שלא ישמיע הבעל דין דבריו לדין שלא בפני בעל דינו.
 65 הגמרא מביאה דין נוסף שלא יבוא אדם לזכות בדיון בדרך שאינה
 66 ראויה: כתוב (יחזקאל יח יח) 'ואשר לא טוב עשה בתוך עמיו והנה מת
 67 בעונו'. רב אמר, זה הלא בהרשאה – שנטל רשות מאחד מהבעלי
 68 דינים לריב עם בעל דינו. ושמואל אמר, זה הלוקח שדה שיש עליה
 69 עסקין – שיש עוררין על בעלות השדה, והוא קונה את השדה,
 70 ובוטח על חזקו מפני שהוא איש בעל זרוע.
 71 שנינו במשנתנו: ואינה נוהגת אלא כראוי להעיד בו'.
 72 שואלת הגמרא: לאפוקי מאי – מי אלו שבאה משנתנו להוציא,
 73 שאין נוהגת בהם שבועת העדות, והרי כבר מנתה המשנה בפרוט את
 74 הפסולים לעדות שאין נוהגת בהם שבועת העדות. משיבה הגמרא:
 75 אמר רב פפא, משנתנו באה לאפוקי [להוציא] מלך משבועת
 76 העדות, לפי שאינו מעיד. ורב אחא בר עקיב אמר, לאפוקי משחק
 77 בקוביא, ואמרו חכמים שאלו המשחקים בזה פסולים לעדות, ולכך
 78 שבועת העדות אינה נוהגת בו.
 79 הגמרא מבארת את חילוק הדין בין שני התיורצים: מאן דאמר – רב
 80 אחא, שמשנתנו ממעט משחק בקוביא, כל שכן מלך שפסול
 81 לעדות מן התורה. ומאן דאמר – רב פפא, שמשנתנו ממעט מלך,
 82 אכל משחק בקוביא חייב בשבועת העדות, משום שמדאורייתא
 83 מקוץ חיי – מן התורה הוא ראוי להעיד, ורבנן הוא דפסקלוהו
 84 לעדות.
 85 שנינו במשנתנו: פני בית דין ושל פני בית דין בו' מפי עצמו.
 86 ומפי אחרים אין חייבין עד שיכפרו בהן בבית דין, דברי רבי מאיר.
 87 וחכמים ואמרים, בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד
 88 שיכפרו בהן בבית דין.
 89 שואלת הגמרא: במאי קמיפלגי – במה נחלקו רבי מאיר וחכמים.
 90 משיבה הגמרא: אמרוה רבנן קמיה דרב פפא, בדין מינה ומינה –
 91 דין שאנו לומדים לאחת מפרשיות התורה מפרשה אחרת בגזרה
 92 שוה, לומדים את הדין עם כל פרטיו שנאמרו בפרשה שלמדנו ממנה,
 93 או בדין מינה ואוקי באתרה – שלומדים מהפרשה האחרת את עיקר
 94 הדין, אבל את פרטיו נעמיד כמו שנאמרו במקומו בפרשה שלמדים
 95 אליה, קא מיפלגי – בזה נחלקו. וכפי שיתבאר.
 96 שרבי מאיר סבר, דין לשבועת העדות מינה ומינה משבועת
 97 הפקדון, מה בשבועת הפקדון מושבע מפי עצמו חייב, אף
 98 בשבועת העדות מושבע מפי עצמו חייב, ומינה – ואף את פרטי דין
 99 מושבע מפי עצמו תלמד מפקדון, מה פקדון חייב בין שכפר בבית
 100 דין ובין שכפר שלא בבית דין, אף בשבועת העדות חייב בין בבית
 101 דין ובין שלא בבית דין.
 102 ורבנן סברי, דין מינה ואוקי באתרה. והיינו, דין מינה שבועת
 103 העדות משבועת הפקדון, מה פקדון מושבע מפי עצמו חייב, אף
 104 עדות מושבע מפי עצמו חייב, ומכאן נלמד עיקר דין מושבע מפי
 105 עצמו שכלול הוא בשבועת העדות. ואוקי באתרה – אך את שאר
 106 פרטי הדין העמד במקומם כמו שהתפרשו בפרשת שבועת העדות,
 107 ותאמר, מה בשבועת העדות, מושבע מפי אחרים, אם כפר בבית
 108 דין, אין – אכן חייב, אבל שלא בבית דין, לא. אף מושבע מפי
 109 עצמו, אם כפר בבית דין, אין, שלא בבית דין, לא.

1 קולך – שלשלת העין תלוי בצואר עדים, תלמוד לומר 'מדבר שקר
 2 תרחק', אלא מה יעשה, יחקור וידרוש הרבה בדבר, ואם עדיין נראה
 3 לו שהדין מרומה יסלק עצמו מדין זה וידונו מי שלבו שלם בדבר.
 4 הגמרא מביאה הלכות נוספות הנלמדות מהפסוק 'מדבר שקר
 5 תרחק'. (סימן לזכרון, להלכות שהזכור להלן, תלת"א – שלש,
 6 לענין תלמידי, ותלת"ב לענין בעל"י חו"ב, ועוד הלכה לענין
 7 סמרטוטין, ולענין שומ"ע, ולענין מומע"ם).
 8 מנין לתלמיד שיושב לפני רבו, ובא דין לפני רבו, והתלמיד רואה
 9 זכות לעני וחוב לעשיר, ורבו החליף, מנין שלא ישתוק, תלמוד
 10 לומר 'מדבר שקר תרחק'.
 11 ומנזן לתלמיד שרואה את רבו שפועה בדיו, שלא יאמר אמתי
 12 לו ואשתוק עד שימקרונו – את הדין, ואחרי כן אסתננו ואבננו
 13 מדעתי שלי, כדי שיקרא תדין על שמי, תלמוד לומר 'מדבר שקר
 14 תרחק', אלא יאמר לו דרך כבוד, רבי, כך וכך למדתני.
 15 מנין לתלמיד שאמר לו רבו, וידע אתה כי, שאפילו אם נותנין לי
 16 מאה מנה איני מכבדך – משקרו, ומנה יש לי אצל פלוני, שחייב הוא
 17 לי, ואין לי עליו אלא עד אחד, מנין שלא יצטרף התלמיד עמו –
 18 עם העד, תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'.
 19 מקשה הגמרא: האי – דין זה, וכי מדבר שקר תרחק נפקא – הוא
 20 נלמד, הא – הרי ודאי שקורין קא משקר, ודחמנא – והקדוש ברוך
 21 הוא אמר (שמות כג ב) 'לא תענה ברעך עד שקר' – לא תעיד עדות
 22 שקר.
 23 מתרצת הגמרא: אלא בגזן דאמר ליה הרב לתלמיד, ודאי חד סהרא
 24 אית לי – ודאי עד אחד יש לי שפלוני חייב לי מנה, ותא אתה קום
 25 התיס ולא תימא ולא מידי – ובוא אתה ותעמוד שם בבית דין ואל
 26 תאמר כלום, ויהיה בעל דיני סבור שבאת להעיד ויש כנגדו שני
 27 עדים, ויודה על האמת, דהא לא מפקת מפוקד שקרא – שהרי אינך
 28 מוציא מפיך דבר שקר. ועל זה נאמר שאפילו הכי אסור לעשות כן,
 29 משום שנאמר 'מדבר שקר תרחק'.
 30 מנין לנושה בחבירו מנה שלא יאמר המלוה, אטעננו בבית דין
 31 במואתים, כדי שידה לי ממנה, ויתחייב לי שבועה כדין מודה
 32 במקצת, ועל ידי שבועה זו אנלגל עליו שבועה במקום אחר –
 33 אחייב אותו להשבע על ענין אחר שאינו יכול להשביעו בדרך אחרת,
 34 תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'.
 35 מנין לנושה בחבירו מנה, ומענו התובע מאתים, שלא יאמר
 36 התובע, אפטרנו על כל החוב בבית דין, ואודה לו על המנה מחוץ
 37 לבית דין, כדי שלא אתחייב לו שבועה כדין מודה במקצת, ולא
 38 ילגל עליו שבועה במקום אחר, וישביעני על מה שאיני חייב לו
 39 שבועה, תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק'.
 40 מנין לשלשה שנושין מנה באחד ואין להם עדים על החוב, שלא
 41 יעשו קנוניא ביניהם, ויהא אחד מהם בעל דין, ושנים האחרים עדים,
 42 כדי שיוציאו את המנה מהנתבע, ויתלוקו המנה בין שלושתם,
 43 תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק', ודבר זה שקר הוא, שהרי השנים
 44 האחרים אינם עדים אלא בעלי דין ופסולים לעדות.
 45 ומנזן לשנים שבאו לדין, אחד לבוש סמרטוטין – בגדים בלויים
 46 ואחד לבוש איצמלית – בגד עליון פת מאה מנה, שאומרין לו,
 47 לבוש סמרטוטין כמותו של בעל דינך, או הלבישהו לבעל דינך
 48 כמותך, תלמוד לומר 'מדבר שקר תרחק', שאם בגדיהם אינם שווים
 49 יכול הוא לשקר. מפני שגורם הוא לבית דין לישא לו פנים, או לבעל
 50 דינו דיסתמו דבריו, כי יחשוב בליבו, איך ישמעו בית דין לדברי
 51 ובעל דיני לבוש בגדים נאים ממני.
 52 הגמרא מביאה את מנהגו של רבא בר רב הונא בענין זה: פי הווי אתו
 53 לקמיה – כשהיו באים לדין לפני דרבא בר רב הונא, אמר להו –
 54 היה אומר רבא לבעלי הדין, שלופו פוזמוקייבו – חלצו את
 55 האנפילאות החשובים שברגליכם, וחותו לדינא – ורדו לדין.

שבועות דף לא עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קלא

59 מוכח שאין חייבים על שבועה באופן שסבור הוא להשבע באמת,
60 ומדוע הסתפקו בזה עד שהוצרך רב לומר להם לכך אנטך.
61 מתרצת הגמרא: לא, ממשנתינו אין לפשוט את הספק, ואף על גב
62 דתנן – ששנינו במשנתנו דין זה לגבי שבועת העדות, איצטריף –
63 הוצרך רב להשיב להם שאף בשבועת ביטוי הדין כן. שאם נבוא
64 ללמוד זאת ממשנתנו, סלקא דעתך אמינא – היה עולה בדעתך
65 לומר, שדווקא הכא הוא – כאן, בשבועת העדות, פטור בשוגג,
66 משום דלא כתיב 'ונעלם', ומשמע שאין חיוב על שוגג גמור, דבעינן
67 שוגג דומיא דמורד – שצריך שהשוגג יהיה דומה למורד, כלומר,
68 שידע שנשבע לשקר, אך לא ידע שחייב על כך קרבן. אבל התם –
69 שם במעשה של רב, שחיובו מדין שבועת ביטוי, דכתיב בו (ויקרא ה'
70 'ונעלם') ומשמע שחייב גם על שוגג, הייתי סבור אפילו שנגתה כל
71 דהו – בכל שגגה שהיא, ואפילו כשהוא אנוס בלבו ואינו יודע שהוא
72 נשבע לשקר, קא משמע לן – לכן השמענו רב שאין הדבר כן, אלא
73 גם בשבועת ביטוי אין חייבים כשבלו אנטו.

משנה

74 משנתנו עוסקת באופנים השונים, בהם יש חיוב או פטור מדין
75 שבועת העדות.
76 תחילה מבארת המשנה, כיצד מתחייבים העדים בקרבן שבועת
77 העדות: שבועת העדות ביצר, אמר הבעל דין לשנים בואו והעידוני
78 – והעידו עבורי, ואמרו לו, 'שבועה שאין אנו יודעין לך עדות'. או
79 שאמרו לו, 'אין אנו יודעין לך עדות' בלא לשון שבועה, אמר להם,
80 משביע אני עליכם שמה שאמרתם שאינכם יודעים עדות הוא אמת,
81 ואמרו 'אמן' שהוא לשון קבלת השבועה, ונמצא שנשבעו לשקר,
82 הרי אלו חייבין קרבן שבועת העדות.
83 המשנה מבארת באיזה אופן מתחייבים כמה קרבנות: השביע עליהם
84 חמש פעמים מחויב לבית דין שאינם יודעים לו עדות, וכאז אחר כך
85 לבית דין, והודו שאכן יודעים לו עדות, פטורין מקרבן. אבל אם
86 אחר שהגיעו לבית דין כפרו, חייבין קרבן על כל אחת ואחת – על
87 כל שבועה ושבועה שנשבעו חוץ לבית דין.
88 אבל אם השביע עליהן חמש פעמים בפני בית דין, וכפרו ואמרו
89 שאינם יודעים לו עדות, ונמצאו שקרנים, אינן חייבין משום שבועת
90 העדות אלא אחת. אמר רבי שמעון, מה הפעם שאין אנו אומרים
91 שכפירה זו היא על כל חמשת השבועות, והיו חייבים חמשה
92 קרבנות. הואיל ואם כפרו בפעם הראשונה בבית דין, אינם יכולין
93 לחזור ולהודות – הלכה בידינו 'כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד',
94 ונמצא שאין הם ראויים להגיד לו עדות ושוב אינם ראויים להשביעם
95 שיעידו לו. ולכן, אף ששתקו תחילה וכפרו רק לבסוף, כל השבועות
96 שנשבעו היו לבטלה, חוץ מהשבועה הראשונה שנשבעו, ועליה
97 חייבים מדין שבועת העדות.
98 המשנה מבארת, מתי חייבים קרבן כל היודעים עדות וכפרו, ומתי אין
99 חייבים אלא חלק מהם: כפרו שניהן כאחד – בתוך כדי דבור,
100 ונשבעו, שניהן חייבין. אבל כפרו בזה אחר זה, הראשון שכפר חייב,
101 והשני שכפר פטור, שכיון שכפר הראשון, אין השני ראוי להגיד לו
102 עדות זו, משום שהוא יחיד, וכדי לחייב בשבועת העדות צריך שימנע
103 מלהעיד עדות המחייבת ממון.
104 כפר אחד מן העדים, והודה אחר, הכופר חייב, וזה שהודה פטור.
105 היו שתי בתי עדים וכפרה הכת הראשונה, ואחר כך כפרה הכת
106 השנייה, שתייהן חייבות, מפני שהעדויות יכולה להתקיים בשתייהן.
107

גמרא

108 הגמרא מבארת שדין שבועת העדות הוא רק כשהתובע ביקש בפיו
109 שיעידו לו: אמר שמואל, ראוהו העדים את התובע שרץ אחריו,
110 אמרו לו, מה אתה רץ אחריו, אם כדי שנעיד עבורך, שבועה שאין
111 אנו יודעין לך עדות, ונמצאו כפרנים, פטורין מקרבן שבועת העדות.
112 שאין העדים חייבים, אלא עד שישמענו מפיו של התובע שיאמר
113 בואו והעידוני.
114 המשך בעמוד קמד

1 רב פפא דוחה את דברי החכמים שפירשו שמחלוקת רבי מאיר ורבנן
2 היא בדין מינה ומינה: אמר להו רב פפא לחכמים, אי מפקדון נמרי
3 לה רבנן – שאם רבנן היו לומדים מושבע מפי עצמו בשבועת העדות
4 משבועת הפקדון, ודאי דבבלי עלמא לא פליגי – בין רבי מאיר ובין
5 רבנן היו מודים דרון מינה ומינה וחייב עליה גם שלא בבית דין. אלא
6 היינו מעמא דרבנן שמושבע מפי עצמו חייב רק בבית דין, משום
7 דמיתו לה – שלמדו דין הנשבע מפי עצמו שחייב בשבועת העדות,
8 בקל וחומר מדין המושבע מפי אחרים בשבועת העדות, ומה מושבע
9 מפי אחרים חייב, מושבע מפי עצמו, לא כל שכן, ומדמיתו לה
10 מקל וחומר, דיו לבא מן הדין להיות כפדון – דבר שאתה למד בקל
11 וחומר ממקום אחר, אל תטיל על הנלמד יותר ממה שבמלמד, ולכך
12 מה מושבע מפי אחרים, נשבע בבית דין, אין – אכן חייב, אבל
13 נשבע שלא בבית דין, לא. אף מושבע מפי עצמו, נשבע בפני בית
14 דין, אין. נשבע שלא בפני בית דין, לא.

15 רבנן דוחים את דברי רב פפא: אמרו ליה רבנן לרב פפא, מי מצית
16 אמרת – האם אתה יכול לומר, דלאו בדין מינה ומינה פליגי –
17 שרבנן ורבי מאיר לא נחלקו האם אומרים דון מינה ומינה או דון
18 מינה ואוקי באתרא. והתנן (להלן לו) לגבי שבועת הפקדון, שבועת
19 הפקדון נוהגת באנשים ובנשים ברחוקין ובקרובין בפשרין
20 ובפסולין, בפני בית דין שלא בפני בית דין מפי עצמו, ומפי
21 אחרים אינו חייב עד שיכפור בו בבית דין, דברי רבי מאיר.
22 והכמים אומרים, בין מפי עצמו ובין מפי אחרים, בין שקפד בו
23 חייב, ואפילו שלא בבית דין. ומדייקת הגמרא: מושבע מפי אחרים
24 בשבועת הפקדון, מנא להו – מנין להם לרבנן דחייב, והרי לא נאמר
25 בתורה, דין מושבע מפי אחרים בשבועת הפקדון, אלא לאו דנמרי
26 לה – אלא ודאי שלמדו דין זה מעדות – ממושבע מפי אחרים הנאמר
27 בשבועת העדות, ושפע מינה בדין מינה ומינה פליגי – ומוכח
28 ממשנה זו, שחכמים סוברים דון מינה ואוקי באתרא. ולכן, למדו
29 משבועת העדות רק את הדין ששבועת הפקדון נוהגת גם במושבע
30 מפי אחרים, אבל את פרטי הדין, האם הוא רק בבית דין או גם שלא
31 בפני בית דין, זה למדו ממקומו בדין שבועת הפקדון שנוהגת בין בפני
32 בית דין בין שלא בפני בית דין.

33 השיב רב פפא: מההיא – ממחלוקתם בשבועת הפקדון, אין – אכן
34 אפשר להוכיח שחכמים סוברים דון מינה ואוקי באתרא, אבל מהא
35 – מהמחלוקת בדין שבועת העדות, ליבא למשמע מינה – אין
36 להוכיח שחכמים סוברים דון מינה ואוקי באתרא, משום שאפשר
37 לדחות כמו שדחינו לעיל.

38 שנינו במשנתנו: ותייבין על דון השבועה.
39 הגמרא מבררת: מנהי מילי – מזהיבן למדנו דברים אלו שהנשבע
40 במודי חייב קרבן. משיבה הגמרא: דתנו רבנן, כבולין – בכל החייבים
41 בקרבן עולה ויורד האמורים בסמוך לפרשת שבועת העדות, נאמר
42 בהו 'ונעלם', משמע שהחוב הוא רק על שוגג, וכאן בשבועת
43 העדות, לא נאמר בה 'ונעלם', משמע שבאה התורה לחייב על
44 המודי בשוגג.

45 שנינו במשנתנו: ועל שנגתה עם ודון העדות.
46 מבררת הגמרא: היכי דמי – איך מדובר במה שאמרה המשנה
47 שנגתה עם ודון העדות. משיבה הגמרא: אמר רב יהודה אמר רב,
48 באומר הנשבע, ידע אני ששבועה זו אסורה שהרי היא שבועת
49 שקר, אבל איני יודע אם תייבין עליה קרבן אם לא, וזו היא
50 שגגתה.

51 שנינו במשנתנו: ואין חייבין על שנגתה גרידתא.
52 הגמרא מבררת אם אפשר לפשוט מדברי המשנה כאן את מה
53 שנטפקו רב כהנא ורב אסי. מקשה הגמרא: לימא תנינא – האם
54 נאמר שמשנתנו כוללת בדבריה את התשובה לשאלתם דרב כהנא
55 ודרב אפי שהובאה לעיל (ב). שהיה מעשה שנחלקו ביניהם מה אמר
56 רב, וכל אחד מהם נשבע שהאמת כדבריו, וכשבאו לפני רב אמר
57 להם שהאמת כאחד מהם. שאל חבירו, וכי לשקר נשבעתי. אמר לו
58 רב לכך אנטך, שסברת לישבע אמת ואנוס היית. ולכאורה ממשנתנו

המשך ביאור למס' שבועות ליום רביעי עמ' ב

1 שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן שמואל, ודרי תנינא (להלן לה.)
2 שאין חיוב שבועת העדות עד שישמעו מפיו, ששנינו שילח התובע
3 ביד עבדו שישביע את העדים שיבואו ויעידוהו, או שאמר להן

4 הנתבע, משביע אני עליכם, שאם אתם יודעין לו - לתובע, עדות,
5 שתבואו לבית דין ותעידוהו, ובאו לבית דין ואמרו שאין יודעים לו
6 עדות, הרי אלו פטורים מקרבן.